

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

RAPPORT VAN BEVINDINGEN KWALITEITSONDERZOEK

VMBOGT

Plaats : Amsterdam
BRIN nummer : 17HB|03|VMBOGT
Onderzoeksnummer : 258803
Datum onderzoek : 19 november 2013
Datum vaststelling : 4 februari 2014

1. INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 19 november 2013 een onderzoek uitgevoerd op het Meridiaan College, afdeling vmbo gemengde en theoretische leerweg, om een oordeel te kunnen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs op deze afdeling en over de naleving van wet- en regelgeving.

Het Meridiaan College in Amsterdam-West is categoriale school voor de gemengde en theoretische leerweg van het vmbo. De school heeft voornamelijk leerlingen die in de buurt wonen. Bijna alle leerlingen hebben ouders of grootouders met een niet Nederlandse achtergrond. De afdeling heeft 350 leerlingen.

Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is het volgende.

Wij hebben voor het Meridiaan College te Amsterdam, afdeling vmbo-g/t, een risicoanalyse uitgevoerd. Uit deze analyse kwam naar voren dat de opbrengsten op deze afdeling risicovol zijn. Uit deze analyse kwam tevens naar voren dat er mogelijk tekortkomingen zijn op het gebied van de kwaliteit van het onderwijsproces en de naleving van wet- en regelgeving.

In oktober hebben wij de uitkomsten van deze risicoanalyse met het bevoegd gezag besproken. Naar aanleiding van dit gesprek is besloten een onderzoek uit te voeren.

Toezichthistorie

De inspectie heeft het Meridiaan College in februari 2012 voor het laatst bezocht. De school was toen voor een thematisch onderzoek geselecteerd in het kader van een steekproef. De inspectie vond toen de lessen degelijk en het schoolklimaat veilig. Wel waarschuwde de inspectie toen voor de lage cijfers die leerlingen behaalden op het centraal schriftelijk eindexamen. De school ressorteerde toen onder het bestuur van Amarantis. Dit bestuur is om bekende redenen opgeheven en de school is nu onderdeel van de Stichting Zaam, een bundeling van ongeveer 20 interconfessionele scholen voor voortgezet onderwijs in Zaandam en Amsterdam.

Onderzoeksopzet

De inspectie baseert haar kwaliteitsoordelen door de onderwijspraktijk van de school te toetsen aan een selectie van kwaliteitsindicatoren uit het toezichtkader voortgezet onderwijs 2013. Bij dit onderzoek hebben we de indicatoren uit het zogenaamde kernkader onderzocht. Dit is het gedeelte uit het toezichtkader dat bij al onze kwaliteitsonderzoeken minimaal wordt beoordeeld.

Om het onderzoek goed te laten aansluiten bij de specifieke kenmerken van het Meridiaan College, afdeling vmbo-g/t, hebben we het onderzoek aangevuld met indicatoren uit het zogenaamde aanvullende kader. Zo zijn indicatoren over het aanbod, de onderwijstijd, het schoolklimaat, de afstemming en het taal- en rekenbeleid toegevoegd. Deze indicatoren zijn toegevoegd omdat tijdens de voorbereiding van het onderzoek bleek dat de school in een aantal vakken lage examencijfers laat zien. Tevens is de thuissituatie van de schoolbevolking vaak niet bekend met de Nederlandse taal en het Nederlandse onderwijs, zodat zij onvoldoende in staat zijn om de leerlingen te stimuleren tot goede schoolprestaties.

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Tijdens het vooronderzoek hebben wij relevante documenten van en over de school geanalyseerd.
- Schoolbezoek, waarbij wij in een aantal lessen de onderwijspraktijk hebben geobserveerd.
- Tijdens het schoolbezoek hebben wij gesprekken gevoerd met de schoolleiding en een vertegenwoordiging van de leraren en betrokkenen bij de leerlingenzorg.
- Aan het eind van het schoolbezoek heeft de inspectie de bevindingen van het onderzoek besproken met de schoolleiding.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staat de conclusie van het onderzoek waaronder het vervolgtoezicht. In hoofdstuk 3 beschrijven we de bevindingen uit het onderzoek in de vorm van een kwaliteitsprofiel. Dit wordt gevolgd door een paragraaf waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven.

2. CONCLUSIES EN TOEZICHTARRANGEMENT

Een kwaliteitsonderzoek zoals wij op het Meridiaan College, afdeling vmbo-g/t, hebben uitgevoerd, leidt tot een zogenaamd toezichtarrangement voor kwaliteit en/of voor naleving. Een arrangement kan *basistoezicht* inhouden of juist *aangepast* toezicht in houden. In het eerste geval (bij basistoezicht) vinden wij de kwaliteit van voldoende niveau en is het daarom niet nodig om de school onder intensief toezicht te plaatsen. Als er echter teveel tekortkomingen zijn geconstateerd, wordt conform beslisregels geoordeeld dat de kwaliteit onvoldoende is en stellen we een aangepast arrangement vast voor zwakke of voor zeer zwakke kwaliteit en/of voor naleving.

Onze conclusie voor het Meridiaan College, afdeling vmbo-g/t, is als volgt: Op basis van het onderzoek kennen wij aan het Meridiaan College een aangepast arrangement zwak toe. Reeds nu kan de berekening worden gemaakt, dat op de opbrengstenkaart 2014 de opbrengsten - over 3 jaar bezien - onvoldoende zullen zijn. Tevens heeft de inspectie tekortkomingen in het onderwijsproces aangetroffen.

De afdeling valt onder intensief toezicht. Met het bevoegd gezag hebben wij afgesproken dat de opbrengsten en het onderwijsproces in het tweede of derde kwartaal van 2015 weer van voldoende niveau zijn. Hieraan voorafgaand zullen wij een afsluitend onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (okv) uitvoeren om na te gaan of de tekortkomingen zijn opgeheven.

Verder maken wij nadere afspraken met het bevoegd gezag over te bereiken tussenresultaten. Deze afspraken worden vastgelegd in een toezichtplan dat de inspectie opstelt.

Op de onderzochte aandachtspunten hebben wij geen tekortkomingen in de naleving van de wettelijke voorschriften vastgesteld.

3. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk leest u de bevindingen uit ons onderzoek op basis waarvan we tot onze conclusie over de kwaliteit zijn gekomen. Eerst geven we een samenvattend algemeen beeld over de kwaliteit van het onderwijs op het Meridiaan College, afdeling vmbo-g/t. Daarna volgt het kwaliteitsprofiel waarin de oordelen op de indicatoren staan. Vervolgens lichten we die oordelen in onderlinge samenhang toe.

3.1 Algemeen beeld

De kwaliteit van het onderwijs op het Meridiaan College is op een groot aantal van de onderzochte onderdelen van onvoldoende niveau. Het betreft hier met name de aspecten: opbrengsten, het didactisch handelen, de ondersteuning van de leerlingen, het achterstandenbeleid en de kwaliteitszorg.

De laatste drie jaar laten de resultaten van de leerlingen in de bovenbouw een sterk dalende tendens zien. De opbrengstenkaart 2014 zal negatief uitvallen. De belangrijkste oorzaak van de gestage achteruitgang ligt in het ontbreken van voldoende sturing en van een gezamenlijke doelgerichte aanpak van de leerbehoeften van de leerlingen. Tot voor kort sprak de schoolleiding de leraren en de leraren de leerlingen aan op "je best doen". Leraren werden onvoldoende aangesproken op hun resultaten en nog steeds spreken leraren de leerlingen onvoldoende aan op hun prestaties. Het ontbreekt aan concrete doelstellingen en prestatieafspraken. Het is de aangesprokene onvoldoende duidelijk welk gedrag of welk resultaat hij of zij moet laten zien om aan de eisen te voldoen. Daardoor kan er ook geen sprake zijn van een concrete evaluatie en afrekening.

Na de tegenvallende examenuitslag van 2013 heeft het bestuur van de Stichting Zaam ingegrepen in de schoolleiding. Sinds oktober 2013 is een nieuwe directeur gekomen, die de organisatiestructuur enigszins heeft herzien. De twee zittende teammanagers is opgedragen de aansturing van respectievelijk onderbouw en bovenbouw op zich te nemen. Daarnaast heeft zij een nieuw basisdocument voor de onderwijskwaliteit met zeven concrete doelstellingen gepresenteerd en heeft zij een begin gemaakt met frequenter klassenbezoek. Daarnaast heeft zij de secties in ere hersteld en deze opgedragen een verbeterplan te maken ten aanzien van de examenresultaten. Het succes van deze interventie zal nu in belangrijke mate afhangen van de bewaking van en controle op de gestelde doelen. De teamleiders zullen de

leraren moeten aanspreken op het 'leveren van bewijzen voor bereikt resultaat'. Eenzelfde cultuurverandering zal nodig zijn ten aanzien van de relatie tussen leraren en leerlingen.

De inspectie ziet wel mogelijkheden tot deze omslag. Leraren en leerlingen gaan goed met elkaar om, maar zij maken veel te weinig professionele afspraken met elkaar. Met name de schoolleiding zal hierin goed voorbeeldgedrag moeten laten zien.

3.2 Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen

Wij hebben daarnaast onderzocht of de school voldoet aan de naleving van enkele wettelijke voorschriften. Dit wordt tot uitdrukking gebracht met de score 'ja' of 'nee'.

De opbrengsten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden		1	2	3	4	5
1.1	De leerlingen behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.			•		
1.2.3	De leerlingen lopen weinig vertraging op in de bovenbouw van de opleiding vmbo-gt.			•		
1.3.3	De leerlingen van de opleiding vmbo-gt behalen voor het centraal examen de cijfers die mogen worden verwacht.			•		
1.4.3	Bij de opleiding vmbo-gt zijn de verschillen tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van een aanvaardbaar niveau.		•			

De aangeboden leerstofinhouden bereiden de leerlingen voor op vervolgonderwijs en samenleving		1	2	3	4
3.4	De school heeft een aanbod voor de referentieniveaus taal dat past bij alle leerlingen.		•		
3.5	De school heeft een aanbod voor de referentieniveaus rekenen dat past bij alle leerlingen.			•	

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		1	2	3	4
4.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.			•	

Het schoolklimaat is ondersteunend en gericht op een brede vorming		1	2	3	4
5.5	De school kent een op ondersteuning en begeleiding gerichte cultuur.		•		

Het (vak)didactisch handelen van leraren stelt leerlingen in staat tot leren en ontwikkeling		1	2	3	4
7.1	De onderwijsactiviteit heeft een doelgerichte opbouw.			•	
7.2	De leraar geeft een begrijpelijke uitleg.			•	
7.3	De leerlingen zijn actief betrokken.			•	
7.4	De leerlingen krijgen effectieve feedback op hun leerproces.		•		

De leraren stemmen hun didactisch handelen af op verschillen tussen leerlingen		1	2	3	4
8.2	De leraar stemt de instructie af op verschillen tussen leerlingen.		•		
8.3	De leraar stemt de verwerking af op verschillen tussen leerlingen.		•		

De school biedt effectief aanvullend onderwijs en ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben. (basisondersteuning) (De school bestrijdt effectief achterstanden.)		1	2	3	4
9.1	De school volgt systematisch de vorderingen van de leerlingen aan de hand van genormeerde toetsen.			•	
9.2	De school bepaalt wat de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is van individuele of groepen leerlingen.		•		
9.3	De school heeft doelen gesteld die erop gericht zijn om achterstanden te bestrijden.		•		
9.4	De school voert de ondersteuning planmatig uit.		•		

De school bewaakt de kwaliteit van haar opbrengsten		1	2	3	4
12.1	De school evalueert systematisch de opbrengsten.			•	
12.2	De school werkt doelgericht aan de kwaliteit van de opbrengsten.		•		

De school bewaakt de kwaliteit van het onderwijsproces		1	2	3	4
13.1	De school evalueert systematisch het onderwijsproces.			•	
13.2	De school werkt doelgericht aan de verbetering van het onderwijsproces.		•		
13.3	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsproces.		•		

Nalevingsindicatoren 2013		Onvoldoende	Voldoende
N1	Door of namens het bestuur is de vastgestelde schoolgids naar de inspectie gestuurd en deze schoolgids bevat de onderzochte onderdelen (WVO, art. 24c en 24a).		•
N2	Door of namens het bestuur is het vastgestelde schoolplan naar de inspectie gestuurd en dit schoolplan bevat de onderzochte onderdelen (art. 24c en 24 WVO).		•
N4	Door of namens het bestuur zijn het Examenreglement en het PTA naar de inspectie gestuurd en deze documenten bevatten de onderzochte onderdelen (Eindexamenbesluit art. 31).		•

3.3 Toelichting bij kwaliteitsprofiel

Het bovenstaande algemene beeld en kwaliteitsprofiel lichten we hieronder toe. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende aspecten aan bod: opbrengsten, onderwijsproces en kwaliteitszorg.

Opbrengsten

Na jaren met voldoende resultaten zullen op de opbrengstenkaart van 2014 drie van vier indicatoren onvoldoende zijn.

Begin 2012 stelde de inspectie bij een themaonderzoek vast dat de examenresultaten risicovol waren geworden. Over de laatste drie jaren lag het behaalde cijfer voor het centraal schriftelijk eindexamen onder het landelijk gemiddelde en het verschil met het schoolexamen was te groot. Ondanks deze waarschuwing zijn bij de hierna volgende examens van 2012 en 2013 de examencijfers van de school steeds onder het landelijk gemiddelde blijven steken. Bij zes vakken hebben de leerlingen meer jaren achtereen lage tot zeer lage cijfers bij het cse behaald. Het betreft de vakken: wiskunde, Duits, biologie, economie, Nederlands en maatschappijleer 2. Het verschil tussen het cijfer van het schoolexamen en het centraal examen ligt de afgelopen drie jaar op meer dan 0,7, terwijl de norm maximaal 0,5 is.

Het rendement van de onderbouw is de afgelopen jaren positief geweest. De school volgde bij de toelating van leerlingen meestal de adviezen van de basisschool op. In de bovenbouw bleek echter een deel van de leerlingen af te haken. Een heldere analyse van de oorzaken heeft de school tot nu toe niet gemaakt. Ook de secties werden niet verantwoordelijk gesteld voor de lage cijfers. In het algemeen werd gesteld dat het talige karakter van de landelijke examens de leerlingen parten zou spelen. Daarmee legden de leraren het probleem aanvankelijk buiten zichzelf.

Inmiddels heeft het lerarenteam besloten tot het opnieuw inzetten van een aantal activiteiten die men eerder in het kader van taalbeleid deed. Ook start men in een eerder stadium met examentraining. Dit zijn goede initiatieven, maar zetten te weinig zoden aan de dijk. Gezien de leerlingenpopulatie is een veel intensievere aanpak van taalbeleidsactiviteiten nodig. Verder maken de leraren door de hele schoolperiode heen nog te weinig gebruik van goede toetsen die zowel de leerling als de leraar inzicht geven in het beheersingsniveau

van het vak. Leraren zouden externe toetsen en normen meer als referentie moeten gebruiken.

Het onderwijsproces

Het onderwijs op het Meridiaan College is in het algemeen voldoende gestructureerd. In het eerste deel van de theoretische lessen van 45 minuten vindt meestal huiswerkcontrole en uitleg plaats; in het tweede deel werken leerlingen voor zichzelf en beantwoordt de leraar vragen. Hoewel de lessen rustig verlopen, is het de vraag of zij voldoende opleveren. Tijdens onze lesobservaties waren de instructie en de verwerkingsopdrachten in zeker de helft van de lessen te weinig toegespitst op de specifieke leerbehoeften van groepen leerlingen en de feedback op de gemaakte opdrachten tijdens de les was karig. De les was daarvoor eigenlijk te kort en de klas te groot. Aan het evalueren van wat de leerlingen in de les hadden geleerd, kwam de leraar meestal niet toe.

De voorgaande schets geeft aan, dat er wel de bereidheid is om individuele leerlingen goed in hun leerproces te ondersteunen, maar dat dit in de lespraktijk vaak niet lukt. De hulp- en bijlessen – die in ruime mate worden georganiseerd – kunnen dit tekort onvoldoende compenseren. Deze extra lessen en hulpllessen zijn onvoldoende gebaseerd op een analyse van de achterstanden van de individuele leerling en verbonden met een gericht doel. Wel kunnen de leerlingen in kleinere settings meer persoonlijke begeleiding krijgen. De remedial teaching is dit jaar bewust gestart met het selecteren van leerlingen op basis van onderzoek naar woordenschat en leesvaardigheid. Met een vervolgmeting wordt de voortgang bij de remedial teaching in beeld gebracht. Daarnaast is er leerlingbegeleiding vanuit de mentoren. Die is vooral gericht op het welbevinden van de leerling. Te weinig weten mentoren en teamleiders de leerlingen te verleiden tot een maximaal gebruik van hun potentiële leercapaciteiten. Een deel van de leerlingen – onder anderen een aantal zij-instromende havisten – presteert daardoor onder zijn kunnen. Op korte termijn zal ingegrepen moeten worden in de begeleiding van de leerlingen in leerjaar 4 om een nieuw debacle in de examenresultaten te voorkomen.

Sinds vorig jaar worden alle leerlingen in leerjaar 1 bij de aanvang van het schooljaar getest op een aantal cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden. Daarvóór kwamen eventuele achterstanden weinig in beeld. Voor een flink deel van de leerlingen levert de test een indicatie voor leerwegondersteuning en een daarbij horend handelingsplan op. Dat handelingsplan is te weinig een levend document geweest, dat telkens wordt bijgesteld op grond van geëvalueerde interventies. Ook afspraken die in de leerlingenbesprekingen

worden gemaakt, worden niet altijd geëvalueerd. Afspraken die gemaakt zijn in leerjaar 1, worden niet altijd doorgetrokken naar leerjaar 2. Mogelijkheden om achterstanden te bestrijden blijven daardoor liggen. De overdracht van onderbouw naar bovenbouw lijdt hieronder. Uit deze handelwijze rijst het beeld op van veel goede wil, maar ook van het ontbreken van systematiek. Pas vanaf dit schooljaar is in leerjaar 1 gekozen voor een vaste mentor die de vorderingen met betrekking tot het handelingsplan van elke leerling bijhoudt.

De school speelt op de nieuwe eisen voor de rekenvaardigheid in, door leerlingen digitale onderwijsprogramma's aan te bieden op 1F- en 2F-niveau. Dat is wel een voldoende gedifferentieerde aanpak, maar de leerlingen op het 1F-niveau zullen waarschijnlijk meer persoonlijke uitleg moeten krijgen om hun rekenproblemen te overwinnen. Voor het taalonderwijs is een gedifferentieerde aanpak, met name voor woordenschat- en leesontwikkeling, pas in ontwikkeling. Wij menen dat het beleid om deze achterstanden in taal en rekenen te bestrijden op de school snel verder ontwikkeld en verbreed dient te worden. Voor alle leraren is daarbij een rol weggelegd. De verwachtingen ten aanzien van rol zullen duidelijk benoemd moeten worden: wat wordt van een ...-leraar verwacht ten aanzien van zijn of haar bijdrage aan het verbeteren van de taal- en/of rekenvaardigheid van de leerlingen? Eenzelfde aanpak is nodig voor de leerlingen in de examenklas die achterstanden hebben in bepaalde vakken. Leerling en leraar zullen resultaatgerichte afspraken moeten maken.

De kwaliteitszorg

Met de komst van de nieuwe directeur heeft de kwaliteitszorg op het Meridiaan College een nieuwe impuls gekregen. Voor het eerst is aan de secties gevraagd hun examenresultaten te analyseren en te komen met concrete aanpakken tot verbetering. Een groot deel van de secties heeft op deze uitnodiging positief gereageerd. Ook is aan de nieuw ingestelde teams gevraagd de rendementen van respectievelijk onderbouw en bovenbouw nader te onderzoeken en de noodzakelijke maatregelen te treffen om deze te verbeteren. Hierin hebben de teams en de teamleiders goede wil getoond, maar zij hebben hulp nodig om tot doelgerichte aanpakken te komen. Het gestelde doel 'vergroting van de effectiviteit van de lessen' heeft nog te weinig handen en voeten gekregen. Het monitoren van de leerlingenprestaties na iedere periode zal een grotere rol in de teamvergaderingen moeten gaan spelen. In het bovenbouwteam zullen vooral de acties om de examenleerlingen voldoende te equiperen op de eisen van het centraal schriftelijk eindexamen prioriteit moeten hebben. Dit alles vereist een strakke aansturing.

Een positief punt is wel dat de frequentie van het observeren van lessen is toegenomen. Zowel de teamleiders als de docentenbegeleiders bezoeken lessen met behulp van een kijkwijzer. Met de uitkomsten kunnen de leraren een persoonlijk ontwikkelingsplan gaan opzetten.

In de kwaliteitsverbetering is tevens een plaats weggelegd voor de secties. Zij kunnen een bijdrage leveren aan de totstandkoming van doorlopende leerlijnen, valide toetsen en hogere resultaten. De schoolleiding zal in haar aansturing ook hiervoor per sectie concrete doelen moeten formuleren.

Pas als de hiervoor beschreven processen voldoende kwaliteit hebben, is er een waarborg voor goede onderwijskwaliteit op het Meridiaan College.